

IJODIY FAOLIYATNING TURLARI

Samiyeva Malika

Namangan davlat pedagogika instituti pedagogika fakulteti pedagogika nazariyasi
va tarixi yo'nalish 1-bosqich magistranti

E-mail: malikasamiyeva842@gmail.com

Ilmiy rahbar: Qambarov A.

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.20563069>

Annotatsiya: Mazkur ishda ilmiy tadqiqotning inson ijodiy faoliyatidagi o'rni va ahamiyati yoritiladi. Ilmiy tadqiqot yangi bilimlarni yaratish va ularni amaliyotga tatbiq etish jarayoni sifatida qaraladi. Tadqiqotda ilmiy izlanishning asosiy bosqichlari, metodlari va tamoyillari tahlil qilinadi. Shuningdek, ilmiy faoliyatning ijodkorlik bilan bog'liqligi va uning jamiyat rivojlanishiga ta'siri ko'rsatib beriladi. Natijada ilmiy tadqiqot insonning intellektual va ijodiy salohiyatini namoyon etuvchi muhim faoliyat turi ekanligi asoslanadi.

Kalit so'zlar: Ilmiy tadqiqot, ijodiy faoliyat, gipoteza, metod, tahlil, tajriba, ilmiy bilish, obyektivlik, nazariya, ilmiy izlanish

Аннотация: В данной работе освещается роль и значение научных исследований в творческой деятельности человека. Научные исследования рассматриваются как процесс создания новых знаний и их применения на практике. В исследовании анализируются основные этапы, методы и принципы научных исследований. Также показана связь научной деятельности с творчеством и ее влияние на развитие общества. В результате доказывается, что научные исследования являются важным видом деятельности, демонстрирующим интеллектуальный и творческий потенциал человека.

Ключевые слова: научные исследования, творческая деятельность, гипотеза, метод, анализ, эксперимент, научное знание, объективность, теория, научное исследование

Annotation: *This work highlights the role and importance of scientific research in human creative activity. Scientific research is considered as a process of creating new knowledge and applying it in practice. The study analyzes the main stages, methods and principles of scientific research. It also shows the connection of scientific activity with creativity and its impact on the development of society. As a result, it is proven that scientific research is an important type of activity that demonstrates the intellectual and creative potential of a person.*

Keywords: *Scientific research, creative activity, hypothesis, method, analysis, experiment, scientific knowledge, objectivity, theory, scientific research*

KIRISH

Bugungi kunda jamiyat taraqqiyoti va inson faoliyatining barcha sohalarida ijodkorlik muhim ahamiyat kasb etmoqda. Zamonaviy dunyoda faqat tayyor bilimlarni egallash emas, balki yangilik yaratish, muammolarga noodatiy yechim topish ham muhim talab sifatida qaralmoqda. Shu sababli ijodiy faoliyat masalasi pedagogika, psixologiya, falsafa va boshqa fanlarda dolzarb mavzulardan biri hisoblanadi. Ijod inson tafakkurining eng yuqori ko'rinishlaridan biri bo'lib, yangi g'oya, yangi mahsulot yoki yangi faoliyat usullarini yaratish jarayonini anglatadi. Ijodiy faoliyat natijasida inson nafaqat o'zining ichki imkoniyatlarini namoyon qiladi, balki jamiyat taraqqiyotiga ham hissa qo'shadi. Tarixga nazar tashlaydigan bo'lsak, buyuk kashfiyotlar, ilmiy yutuqlar, san'at asarlari va texnologik yangiliklarning barchasi ijodiy faoliyat mahsuli ekanligini ko'rish mumkin.

Bugungi ta'lim tizimida ham ijodkor shaxsni tarbiyalash asosiy vazifalardan biri hisoblanadi. Chunki ijodkorlik insonning mustaqil fikrlashi, muammoli vaziyatlarni tahlil qilishi va yangicha qarorlar qabul qilishiga yordam beradi. Ayniqsa, yoshlarda ijodiy tafakkurni rivojlantirish ularning kelajakdagi kasbiy faoliyatida muvaffaqiyat qozonishida muhim omil hisoblanadi. Ijodiy faoliyatning turli ko'rinishlari mavjud bo'lib, ular inson faoliyatining deyarli barcha sohalarida namoyon bo'ladi. Jumladan, badiiy ijod, ilmiy ijod, texnik ijod, pedagogik ijod va

amaliy ijod insonning intellektual va ma'naviy salohiyatini rivojlantirishga xizmat qiladi. Har bir ijod turi o'zining maqsadi, vositalari va natijalari bilan farqlanadi.

Mazkur tezisda ijodiy faoliyatning mohiyati, asosiy xususiyatlari hamda turlari keng yoritiladi. Shuningdek, ijodiy faoliyatning inson kamoloti va jamiyat taraqqiyotidagi o'rni ilmiy jihatdan tahlil qilinadi.

Ijodiy faoliyat tushunchasi va uning mohiyati

Ijodiy faoliyat insonning yangi g'oyalar yaratishga, mavjud bilimlarni takomillashtirishga va yangicha mahsulot yoki faoliyat usullarini ishlab chiqishga qaratilgan faoliyatidir. Ijodkorlik inson tafakkurining yuqori bosqichi bo'lib, unda yangilik yaratish, noodatiy fikrlash va muammolarga o'ziga xos yondashuv asosiy o'rin egallaydi. Psixologiya fanida ijodiy faoliyat shaxsning ichki imkoniyatlarini namoyon qiluvchi murakkab jarayon sifatida talqin etiladi. Ijodkor inson doimo izlanishda bo'ladi, mavjud stereotiplardan chetga chiqishga harakat qiladi va yangilik yaratishga intiladi. Bunday faoliyat natijasida insonning tafakkuri, dunyoqarashi va ma'naviy olami boyib boradi.

Ijodiy faoliyatning muhim jihatlaridan biri uning mustaqillikka asoslanishidir. Inson ijod qilish jarayonida tayyor qoliplarga emas, balki o'z fikri va tasavvuriga tayanadi. Shu sababli ijodkorlik insonning individual xususiyatlarini namoyon qiladi.

Ijodiy faoliyat quyidagi asosiy xususiyatlarga ega:

yangilik yaratishga yo'naltirilganlik;

mustaqil fikrlash;

muammoli vaziyatlarga noodatiy yondashuv;

tasavvur va fantaziyaning kengligi;

intellektual faollik;

tashabbuskorlik va izlanuvchanlik.

Ijodiy faoliyat nafaqat san'at yoki ilm-fan bilan bog'liq sohalarda, balki kundalik hayotda ham namoyon bo'ladi. Masalan, insonning oddiy muammoga

yangicha yechim topishi yoki yangi g'oya ilgari surishi ham ijodiy faoliyatning bir ko'rinishi hisoblanadi.

Ijodiy faoliyatning asosiy turlari

Ijodiy faoliyat inson faoliyatining turli sohalarida namoyon bo'lishiga qarab bir necha turlarga bo'linadi. Har bir ijod turi o'ziga xos maqsad, vosita va natijaga ega.

Badiiy ijod

Badiiy ijod insonning estetik dunyoqarashi va hissiy kechinmalarini ifodalashga qaratilgan faoliyat turidir. Badiiy ijod orqali inson borliqni san'at vositasida aks ettiradi. Adabiyot, musiqa, tasviriy san'at, teatr va kino badiiy ijodning asosiy yo'nalishlari hisoblanadi.

Badiiy ijodning asosiy xususiyati shundaki, unda insonning ichki his-tuyg'ulari, kechinmalari va dunyoqarashi estetik shaklda ifodalanadi. Shoir, yozuvchi, rassom yoki bastakor o'z asari orqali jamiyatdagi voqea-hodisalarni tasvirlaydi, inson qalbiga ta'sir ko'rsatadi.

Badiiy ijod jamiyat ma'naviyatining rivojlanishida muhim o'rin tutadi. Chunki san'at asarlari insonlarni ezgulikka, go'zallikka va ma'naviy barkamollikka undaydi. Ayniqsa, yoshlar tarbiyasida badiiy ijodning ta'siri katta.

Ilmiy ijod

Ilmiy ijod yangi bilimlar yaratishga qaratilgan faoliyat hisoblanadi. Ilmiy izlanishlar natijasida tabiat, jamiyat va tafakkur qonuniyatlari o'rganiladi hamda yangi nazariyalar yaratiladi.

Ilmiy ijodning asosiy maqsadi haqiqatni izlash va yangi ilmiy natijalarga erishishdir. Olimlar ilmiy tadqiqotlar orqali mavjud bilimlarni boyitadilar va yangi kashfiyotlar yaratadilar. Masalan, matematika, fizika, kimyo, biologiya va boshqa fanlardagi kashfiyotlar ilmiy ijod mahsuli hisoblanadi.

Ilmiy ijod insondan chuqur bilim, kuzatuvchanlik va mantiqiy tafakkurni talab qiladi. Olimlar ilmiy muammolarni hal qilish jarayonida tajribalar o'tkazadilar, tahlil qiladilar va ilmiy xulosalar chiqaradilar.

Bugungi kunda ilmiy ijod jamiyat taraqqiyotining asosiy omillaridan biri hisoblanadi. Zamonaviy texnologiyalar, tibbiyot yutuqlari va innovatsion ishlanmalar ilmiy ijod natijasidir.

Texnik ijod

Texnik ijod texnika va texnologiyalarni yaratish hamda takomillashtirish bilan bog'liq faoliyat turidir. Bu ijod turi insonning amaliy ehtiyojlarini qondirishga xizmat qiladi.

Texnik ijod natijasida yangi qurilmalar, mashinalar, dasturlar va texnologik tizimlar yaratiladi. Muhandislar va konstruktorlar texnik muammolarga yangicha yechim topish orqali ishlab chiqarish samaradorligini oshirishga harakat qiladilar.

Texnik ijod zamonaviy jamiyat taraqqiyotida alohida ahamiyatga ega. Chunki bugungi raqamli texnologiyalar, sun'iy intellekt va avtomatlashtirilgan tizimlar texnik ijod mahsuli hisoblanadi. Texnik ijod insondan nafaqat nazariy bilim, balki amaliy ko'nikmalarni ham talab qiladi. Yangi texnologiyalarni yaratishda mantiqiy fikrlash, tasavvur va muhandislik tafakkuri muhim o'rin tutadi.

Pedagogik ijod

Pedagogik ijod o'qituvchining ta'lim va tarbiya jarayonida yangicha metod va usullarni qo'llashiga asoslangan faoliyatdir. Zamonaviy ta'lim tizimida pedagogdan ijodkorlik talab etiladi. Chunki har bir o'quvchi individual xususiyatga ega bo'lib, ularning qiziqishi va ehtiyojlari turlicha bo'ladi. Pedagogik ijod o'qituvchining darsni samarali tashkil etishi, innovatsion texnologiyalardan foydalanishi va o'quvchilarning faolligini oshirishi bilan namoyon bo'ladi. Ijodkor o'qituvchi dars jarayonida noodatiy usullarni qo'llaydi, muammoli vaziyatlar yaratadi va o'quvchilarni mustaqil fikrlashga undaydi.

Pedagogik ijodning muhim jihatlaridan biri shundaki, u ta'lim sifatini oshirishga xizmat qiladi. O'qituvchining ijodiy yondashuvi o'quvchilarda bilim olishga bo'lgan qiziqishni kuchaytiradi.

Amaliy ijod

Amaliy ijod insonning kundalik faoliyatida namoyon bo'ladigan ijodiy faoliyat turidir. Bu turdagi ijod amaliy muammolarni hal qilish va hayotni qulaylashtirishga qaratiladi. Masalan, hunarmandchilik, dizayn, pazandachilik va boshqa ko'plab faoliyat turlari amaliy ijodga misol bo'la oladi. Inson kundalik hayotda oddiy vaziyatlarga yangicha yondashish orqali ham ijodkorlik namoyon qiladi. Amaliy ijodning asosiy xususiyati uning foydalilikka yo'naltirilganligidir. Bunday ijod natijasida insonning ehtiyojlarini qondiruvchi mahsulot yoki xizmat yaratiladi.

Ijodiy faoliyatning inson hayotidagi o'rni

Ijodiy faoliyat insonning shaxs sifatida rivojlanishida muhim ahamiyatga ega. Ijodkor inson mustaqil fikrlash, muammolarni tahlil qilish va yangicha qarorlar qabul qilish qobiliyatiga ega bo'ladi. Ijodiy faoliyat insonning ma'naviy olamini boyitadi. San'at, adabiyot va ilm-fan bilan shug'ullanish inson tafakkurini rivojlantiradi, dunyoqarashini kengaytiradi. Ayniqsa, yoshlarning ijodiy faoliyat bilan shug'ullanishi ularning intellektual salohiyatini oshiradi. Ijodiy faoliyat insonning o'ziga bo'lgan ishonchini ham kuchaytiradi. Inson yangi g'oya yaratganida yoki muammoni muvaffaqiyatli hal qilganida o'z imkoniyatlariga nisbatan ijobiy munosabat shakllanadi.

Shuningdek, ijodkorlik insonning kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantiradi. Jamoa bilan ishlash, fikr almashish va o'z g'oyasini himoya qilish jarayonida insonning muloqot madaniyati shakllanadi.

Ta'lim jarayonida ijodiy faoliyatni rivojlantirish

Bugungi ta'lim tizimining asosiy vazifalaridan biri ijodkor shaxsni tarbiyalashdir. Zamonaviy jamiyatda faqat tayyor bilimlarni egallash yetarli emas, balki yangi g'oyalarni ilgari sura oladigan, muammolarga mustaqil yechim topa oladigan yoshlarni tarbiyalash muhim hisoblanadi.

Ta'lim jarayonida ijodiy faoliyatni rivojlantirish uchun interfaol metodlardan foydalanish katta ahamiyatga ega. "Aqliy hujum", "Klaster", "Debat", "Loyiha metodi" kabi usullar o'quvchilarning ijodiy fikrlashini rivojlantiradi. Shuningdek,

axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish ham ijodiy faoliyatni rivojlantirishga yordam beradi. Elektron taqdimotlar, multimedia vositalari va internet resurslari o'quvchilarning mustaqil izlanishini rag'batlantiradi.

O'qituvchining ijodkorligi ham muhim omil hisoblanadi. Ijodkor pedagog o'quvchilar uchun qiziqarli va samarali dars tashkil etadi, ularda bilim olishga bo'lgan motivatsiyani oshiradi.

Ijodiy faoliyat va innovatsion rivojlanish

Hozirgi davrda innovatsion rivojlanishning asosiy omillaridan biri ijodiy faoliyat hisoblanadi. Innovatsiyalar yangi g'oya va ishlanmalarga asoslanadi. Shu sababli ijodkorlik iqtisodiyot, fan, texnologiya va ta'lim rivojida muhim o'rin tutadi. Raqamli texnologiyalar asrida ijodiy fikrlash insonning eng muhim kompetensiyalaridan biriga aylandi. Zamonaviy mehnat bozori kreativ fikrlovchi, tashabbuskor va yangilik yarata oladigan mutaxassislarni talab qilmoqda.

Xulosa

Ijodiy faoliyat insonning eng muhim intellektual va ma'naviy imkoniyatlarini namoyon etuvchi jarayon bo'lib, u jamiyat taraqqiyotida hal qiluvchi rol o'ynaydi. Uning badiiy, ilmiy, texnik, pedagogik va ijtimoiy turlari har biri o'ziga xos xususiyatlarga ega bo'lsa-da, umumiy maqsad — yangilik yaratish va mavjud muammolarga samarali yechim topishga qaratilgan. Ijodkorlik shaxsning mustaqil fikrlashi, tashabbuskorligi va innovatsion yondashuvini rivojlantiradi. Ayniqsa, zamonaviy globallashtirish sharoitida ijodiy fikrlash qobiliyati har bir sohada muvaffaqiyatga erishishning asosiy omillaridan biri hisoblanadi. Shu bois ta'lim jarayonida ijodiy faoliyatni rivojlantirishga alohida e'tibor qaratish zarur. Umuman olganda, ijodiy faoliyat inson hayotini boyitadi, jamiyatni rivojlantiradi va kelajak avlodning barkamol shaxs bo'lib shakllanishiga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008. – 176 b.
2. G'oziev E. Psixologiya. – Toshkent: O'qituvchi, 2019. – 384 b.

3. Xoliqov A. Pedagogik mahorat. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2017. – 312 b.
4. Ibragimov X.I. Ijodiy fikrlash va ta'lim jarayoni. – Toshkent: Noshir, 2021. – 240 b.
5. Pedagogika nazariyasi va tarixi: O'quv qo'llanma. – Toshkent: O'qituvchi, 2020. – 420 b.
6. Saidov M. Zamonaviy pedagogika asoslari. – Toshkent: Fan, 2018. – 280 b.